

โคลงเฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระนารายณ์มหาราช
หลวงศรีมโหสถแต่ง

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าณภาพรประภา

โปรดให้พิมพ์

เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๗

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

ก. ๒

NATIONAL LIBRARY OF THAILAND

31111005335880

โคลงเฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระนารายณ์มหาราช
หลวงศรีมโหสถแต่ง

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้านภาพรประภา

โปรดให้พิมพ์

เมื่อขลุ พ.ศ. ๒๔๖๗

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

อธิบาย

โคลงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช
ที่พิมพ์ในสมุดเล่มนี้ หลวงศรีมโหสถแต่ง หลวง
ศรีมโหสถคนนี้เป็นกวีซึ่งมีชื่อเสียงในสมัยเมื่อกองศรี
อยุธยาเป็นราชธานีคน ๑ ขทกลอนที่หลวงศรีมโหสถ
แต่งไว้ ที่ปรากฏมี ๓ เรื่อง คือกาพย์ที่โคลงเรื่อง ๑
โคลงอีกสามเรื่อง ๑ กับโคลงเฉลิมพระเกียรติ
เรื่อง ๑ ได้พิมพ์แล้วในหนังสือชีวราชนิพนธ์ ๓ เรื่อง

แต่หนังสือเฉลิมพระเกียรติเรื่องนี้ที่ปรากฏฉบับพิมพ์
ไว้ในหนังสือชีวราชนิพนธ์แต่ก่อนบกพร่อง ขาดโคลงอยู่
อีกหลายบท หอพระสมุดฯ พิจารณียบวิธีบรรณได้
จึงพิมพ์ให้ปรากฏในสมุดเล่มนี้เป็นครั้งแรก

โคลงหลวงศรีมโหสถเรื่องนี้ เป็นหนังสือสำคัญ
ในทางพงศาวดารด้วยอีกประการหนึ่ง ด้วยแต่งใน
รัชกาลสมเด็จพระนารายณ์ฯ แดกลำดับเหตุการณ์
ซึ่งมีได้ปรากฏในหนังสือพระราชพงศาวดารมีอยู่หลายข้อ
ควรผู้ศึกษาโบราณคดีจะใช้ตรวจสอบเรื่อง พงศาวดาร
ตอนรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์ได้ อีกอย่างหนึ่ง

๑๙.

โคลงเฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระนารายณ์มหาราช
หลวงศรีมโหสถแต่ง

๑	คู่ลิตรเนตรเรือง	เรืองฤทธิ์
	พรหมเมศแมนสรวงสิทธิ์	สี่เกล้า
	เชิดพระบันทมนิทรว	เห็นอนาค
	มาล่ำรายทุกข์เร้า	รุ่งฟ้าดินขจร ฯ
๒	พระยศปางให้ข่าว	มาถวาย
	ได้เฝ้าองค์พรพรณราย	ผ่องแผ้ว
	ในกาญจนบุรีหมาย	พนเวศ
	เมืองมิ่งมีช้างแก้ว	ทั่วไช้มบุญ ฯ
๓	พระยศปางคล้ายคลี่	พลแสน
	ราญรอนเวียงเชียงใหม่	หันเกล้า
	ลาวลาญคายกินแดน	นองนาศ ไปนา
	ไหวหวั่นพระฤทธิเร้า	ทั่วทั่วทุกกรุง ฯ

๔ รัชพระสมโพธิพัน	สังสาร
พุทธลีหิงค์จอมอารย	คลาศคล้อย
ยงพระนครสถานค	เกษมราษฎร์
เทพนิกรนรชัย	ชื่นไหว้บูชา ฯ
๕ พระยคลอส่งทอง	ชรณิน
ท้าวท้าวสาถลวิล	ฝ้ายเฝ้า
หวังมาอยู่ประทีน	ทูลบาท
โณมกุฎกัมเกล้า	กลาบท้องโรงธาร ฯ
๖ มิ่งนันทมิตรผู้เฝ้า	กรุงเกษมวิชัย
รัตนขรรค์รัตน	ผ่านเฝ้า
เป็นยิตุลาพิทักษ์	นฤปราช
มาอยู่ภักดิ์เข้า	คำทวยใจเกษม ฯ
๗ นักกาจาเบศรีไท	จำปา
นามชอไปชาวสา	โรชแท้
มาทูลสุวรรณา	ทูลราช
เป็นบาทมุลิกาแล	นอบน้อมวันท ฯ

๘ หนึ่งสามนตราชเชื้อ ๘ รាយ
 นามชอคาแยงมรเงา ๘ เฝ้าไท้
 ในเมืองม็กกาสา สันราช
 มาประนมนิ้วไหว้ นอบน้อมบังคม ฯ

๙ ในกัมพูชผู้เอก ๙ กรุงไกร
 อินทปรัฐานไอ อาสนันัน
 เขาพระเศษภวไวย ยกนาถ
 ไปปกเปนนครกัน ก่อให้คงตรง ฯ

๑๐ ขอดวยคอกไม้มาศ ๑๐ เงินเฉลา
 ทุกขวยย ไทลทา แต่งตั้ง
 ภากกิตติ์เคิมเขา วาณราช
 หวังพึงพระยศกัษ ๑๐ อยู่เท่ากัลยา ฯ

๑๑ ถวายบุญชผู้เผือก ๑๑ งามยง
 ทั้งพวกพนัธพลายพงค์ ๑๑ ลอยลัสม
 ควรเป็นธานีผจง ๑๑ จอมโลก
 ทุกเทศทุกท้าวอันม ๑๑ นอบน้อมภินันท์ ฯ

๑๒ บิฑราธิราชไท	กัมพูช
นามอุปราชายศ	ใหญ่ขึ้น
ทั้งนี้กับขลยท	จรรยาตร
มาเพื่อภักดีหมั้น	อยู่เชิงอมบทมัลย์ ๑
๑๓ ยามี่มลราชผู้	มัยศ
ไทรยหนประคิพรท	หวานไหว
ผจงถวายคังววยรจ	นาเลิศ
ช่อพุ่มพวงคอกไม้	มาศทั้งเงินงาม ๑
๑๔ พระยศปางข้าชอย	เสมา
คิคไทรทธรชนครา	แต่ค้ำ
คือเมืองวิไชยา	ศิริราช
แข่งแข่งทำยศยาม	อยู่เพียงสิงคาล ๑
๑๕ ครนถึงพระเคศไท	ครองภพ
ให้ทหารราญรบ	รวบไว้
ตระคคย่อกทานทย	นองนาค ไปนา
จับอรินันไค	พวกพ้องมาถวาย ๑

๑๖ พระยศปางคังแต่ง	เวียงสถาน
ลพบุรีโบราณ	ราชัน
แถวสถลธัญจลทวาร	วังราช
ข้อมเปรียบปรากฏการณ	ก่อกงส์มา ฯ
๑๗ กุสศปราชาสรร้อย	สมพท
สูงเทวศารามารุค	ซ้อซัน
พรหมพัศตรณิตรเฉลิมสศ	เสาวภาคย์
นาคพระพานพทหลน	เลียบเลียบลงมา ฯ
๑๘ ตรีมุขสิงหาสน์แก้ว	กรของนสาย
คุมแวนแวนเรื่องฉาย	รุ่งเร้า
โรงธรรกานัลถวาย	อภิวาท
งามเงื่อนนฤมิตเข้	ยั่วพามาติน ฯ
๑๙ พระมนเทียรถ้ำเทค	แถวถงัน
ขวาสุทธาสวรรยพรวณ	เพริศแพร้ว
ชัยจันทพิศาลวรวณ	เวจมาศ
พรายแพรงสริยแล้ว	ส่องสู้แสงจันทร์ ฯ

๒๕๐	๑๐	สวนศรีพฤษชาติชัย	หลายพรรณ
งามคอกทวงไบบัน		คลเคล้า	
คชจิตรลทาวลัย		วชิราช	
ขานแย่งคนธรรพ์		เฟื่องฟุ้งขจรถวายเป็น	
๒๕๑	๑๑	อัศจรรย์จอมโลกเกล้า	ขนิษฐา
องค์บรมพิณณราช		สืบท	
เสด็จร่าวก่านคาวุธ		ขัตติราช	
พระเกียรติพระยศแล		หลากล้ำโบราณ	๑
๒๕๒	๑๒	มีสินธุสายลิตซัง	ชลไส
เค็มแต่เค็ชรใน		ชอกช่น	
พพวยหลังลงไหล		เซ่งช่าน	
วางทอทางคนคน		สืบทองวังเวียน	๑
๒๕๓	๑๓	ชนเขาในเงอมแง	เค็ชร
๑๑		ฟุ้งผุโชนเขารชอน	คล้าวแคล้ว
ออกมุขแห่งไกรสร		สืบทราช	
ลงสระอัญชลแก้ว		ชานช้องชลถวายเป็น	๑

^{๒๔} ๑ สรงเสร็จเลิกกลอกคัน โขยทาง
 ท่อหลังไหลเวียนวาง วังน้ำ
 ฉวกเวียนชำเนียนวาง วาริศ
 ขึ้นออกเกสรกล้า กลับแก้วโกมล ฯ
^{๒๕} ๑ พรายสายชลฉ่ำเพียง สิ้นธุส์วรรค์
 ไร้วังวินพริ้วพรรณ แพร่งพริ้ม
 แล้วลงหลังไหลรัล จนแจก ไปนา
 แวะวากหว่างเวียนอ้อม แ่งน่านองแถว ฯ
^{๒๖} ๑ สมบูรณ์พลเกษตรล้วน เกษมสุข
 สมเสวยสโมสรสนก เรือยหล้า
 ส่วาเพี้ยขยันทุก ทรัพย์มาก มานา
 สมบัติพิสดานกล้า กลาค้วัยสมภาร ฯ
^{๒๗} ๑ สรรพพืชพันธุ์ประพาสพน พนสนท
 ชมช่อทองพวงผล ไน่มน้อม
 โกสมสั่งเสาวคนธ์ รสรวก
 เขาทำรารคคค้อม คล้าวคล้ายชลไหล ฯ

๒๘ โยธาคาตายน	ไพโรธณทั
๑๑ ชอชคแซแจจน	แซชอ้ง
เสียงสวรส่ำเทยรมน	มทไม่ห้
แล้สละแซะเชิงก้อง	พรบพร้อมเวียนวง ๗
๒๙ กงหลวงปวงใหญ่ไม้	มีพรณ
๑๒ ไยคลคุดมเวียงรัน	ร่มรัน
ยังแสงรวีวร	โนธาส
รวยเรอຍร่มเย็นพน	ปากว่างฮาทวา ๗
๓๐ ม่วงปรางทรวงค้องแต่ง	ทรผล
ทกคายนทวงพวงยล	ยามย้อย
พลขพลวงทรม่วงจน	แจพช
ยอลำไยไฟคลอัย	คลค้อมสาธา ๗
๓๑ สมพันจรรโยธแก้ว	คุมกา
๑๓ เลอนล่ำภไฟพวา	กุ่มแก้ว
แกงคั่นเคือคองสา	ผลภช
เหียงหันจันทนแจงแผ้ว	ผ่องเนอนวลศรี ๗

๓๒ ๑ รุศรวนวยสาขยณัฏฐม	นองผล
ควงคอกโยแกมกล	แต่งแต้ม
ขานสรลอนภมรมนท	มัวทวาย
ผิงผาครองเรียงแย้ม	ยอคัยมมาฐร ๗
๓๓ ๑ ซลไสไวยเรยคล้าย	ร่วงริน
ลมร่าพายสายสินธุ์	เพรียวพร้อย
โกมุทผุดผอยงคิน	ชูช่อ
ขานแต่งตมน้อยน้อย	แนบน้ำบังใบ ๗
๓๔ ๑ ขั้วขาวเขี้ยวแข่งขัน	ขานขน
แกงกมุทงกล	กลืนเกลี้ยง
สัคขันธ์นันทสน	ภมว์ศ
ขั้วผืนผายรายเพียง	เรยขนมินิลชล ๗
๓๕ ๑ โกไลลอบลาก้าม	โก่งหลัง
นมมากมัจฉ	ผายหน้า
กรกฏกมลสัง	แสงพิช
ปลาเปลี่ยนแปลงแฝงหน้า	เหยี่ยวเฝ้าเลมไคล ๗

๓๖ ๑ ธารเกษมเปรมปรีดิ์ล้วน	เกษมสวัสดิ์
เป็นที่สถาพรวิมล	สืบสร้าง
สัทธนาทศวิรัตน์	มุนีนาค
พระโปรกไทรภพหยั่ง	เหยียบไวยเอนเฉลิม ฯ
๓๗ ๑ ทำหรงส์ลงล่องท้อง	ธารสินธุ์
เจือกงวัญวิโยยบิน	ร้อนร้อง
คัยแคศทาดวิล	หาเพื่อน
โกญจมยุรรังทอง	แขวกค้อนหอยไทย ฯ
๓๘ ๑ ทางเขนเขาขุมชาย	นางนวล
ภูวโศกกันไทยหวาน	คู่เคียง
กระสากระสันต์สรวล	เรียงร้อ
เอียงแอ่นลมกลมเกลียว	ม่ายคลั่งโคลงคลั่ง ฯ
๓๙ ๑ โกกิลบินร้อนร้อง	ไผผาย
นกหกเหิรหวาปลาย	แมกไม้
ผสานเสียงสำเนียงถวาย	สังคีต
ทุกทั้งคนตรีใกล้	กล่อมเกลี้ยงเพลงพาล ฯ

๔๐	ทำไธยอโหมะด้วย	เสียงสาร
๑	เสื่อโครังครมทาวตาล	ขยเปรียง
	กวางฟานผกแฝงกราน	เกรงกิต
	หมี่เม่นคนองเหลียง	หลักช้างมัวมัน ๗
๔๑	โคแคงเคียรทาช้าง	จวบโจน
	ควายโตรคทัวฟโผน	เสี้ยวไม้
	ลิงกลางแรตเริงโตน	เที้ยวทอง
	ท้ายเต็นตองเซิงไหล	โลกเลี้ยวชมจันทร์ ๗
๔๒	จอมภพภูวนาลเกล้า	สากล
๑	เสด็จทำเนียบงพน	เวศนั้น
	ทำการเบิกไพรทนน	ไชยขาศ
	โดยศาสตร์พระกรรมขัน	ขอกไว้เป็นเฉลิม ๗
๔๓	หัตถการยักต้อ	อาพาห้
	พฤตยาศบวงสรวงสา	มารดแล้ว
	สมมุขย้ายขชา	ชยโยค
	นิรนิวามณเฒ	ผ่องน้ำใจสานต์ ๗

๔๔ เสรีจสรงอภิชะกัฏฐ	ชลรัตน
ถวายเป็นสัจจธรรมพัสดุ	ชาสน์แก้ว
เพี้ยสอองพิทักษ์	สุขุม
ขอสงวนพัสดุแล้ว	นอบน้อมสัจ
๔๕ ทอกรักษาสีแล้วเล็ก	กาลเกลิง
ชูช่าโรมทวเพลิง	เถือกถ้ำ
ขอขยายข่างวงเกลิง	เทเวศร์
ผู้ญะวณทวนหน้า	ผู้เจ้าจอมพนม
๔๖ สรวมพรพระผู้ก่อ	การคช
เจริญมั่งคั่งคลยศ	เลิศแล้ว
ถวายเป็นสรวพคนจรค	สิริภาย
เสด็จสู่เกษเกล้าแก้ว	สิ้นช่องไชยศรี
๔๗ ทรงสารสวัสดิ์กลา	ไกรสร
ยรรยาคตรแสนยกร	แซ่ซ้อง
พลคชเชือกชนสลอน	เร็วรวก
หมอบน้อมบูชาคุณคล้อง	พรั่งพร้อมครุฑตาม

๑๓

๔๗ เบิกไซลอนทวารเข้ายา	ยอพลุก
พพวกพาลคชคก	คล้าคล้าย
รวมร้าแฝกฟมทก	พพ่น
มิก้ากวมแกมร้าย	ร่ายกันกันฝูง ๗
๔๘ หมอพรักสิทธิเลื่องยา	เฉวียนฉวาง
ซิปคำเรียวเร้ววาง	ไล่ลัสม
ฉัตรรงรวรงนาง	แนมลูก
พังและพลายเพรียวก้อม	เค้าคล้องคอตาม ๗
๔๙ พระคุณบุญเปลืองไปล	ไทรภพ
ข้ามข้ามมารอรณพ	น่านกว้าง
พระไทยโปรคปรารภ	เมตรภาพ
ให้ปล่อยพังนางช้าง	ลูกน้อแนมไป ๗
๕๐ เสรีเจตต์กิลท้าวค่าน	ทงคอน
ชลชะเลวศร	เหล่าช้าง
คชสารบันสมสลอน	กรินศ
ชมทพหังเคียงช้าง	จวกร้องเรียงรมย์ ๗

๕๒ พระสรสัสนาทเขื่อน	โองการ
ให้เร่งพิริยพลหาญ	แวกล้อม
พลคชชนคัชนันชนาน	รายเรียบ
กองก่อเพลิงพลามอ้อม	รอบแวงวังสาร ๗
๕๓ เสนาเอนองไพรพร้อม	อคอง
ส้าวแซ่เสียบย่นผอง	ปากอง
แจจรวโงยพลหึ่ง	แห่นรอบ
คัจรวายขบร้อง	ไ้เร้ารุกราญ ๗
๕๔ จอมอรรมิกราชเกล้า	กรงยทอ
องค์เอกทศรุทร	เลิศลิ้น
สฤษฏีรักษสังหารสุค	สามโลก
ทรงวิไชยช้างคั่น	เช่นช้างอมรินทร์ ๗
๕๕ คชลักษณะเลงเลิศเชอ	ชาญสนาม
ยงย้งในสงคราม	แคว่นกล้า
คชพลข่านินาม	คิริราช
เคยไล่สารไพรร้า	รวเร่งรุกราญ ๗

๖๖ ขุนกองวันเร่งช้าง ฉันทาย
 ลุยไล่หลังพังพลาย พวกพัง
 เฉวียนพรพราดถูกพาย ลิวแล่น
 ไต่ใหญ่เพรียวคล้องค้อง ยาศ์สั้นๆเลว ๆ
 ๖๗ พระราชทานถ้วนผู้หมู่ คมวณมา
 ขนหมื่นหมายมือย่า แม่้นคล้อง
 ปรวค้องและควาญคำ เรียบเร่ง
 เอมโอชอาหารช้อง แต่งค้องโกยกิน ๆ
 ๖๘ เงินคำครอบครองทั้ง ของขึ้น
 เพลาะเสือแพรวายกรร มะหัยฮ้อม
 วิกเขวคาคควรขยัน ยาวยัน
 ผัวพรณพนลายลัสม นุ่งเกยวแกมงาม ๆ
 ๖๙ รวงวัลขึ้นโปรคให้ เต็มหน้า
 ตามบ้านาญการทำ ชอบใช้
 พระคุณคู่คือสั้ม พทธภาค
 ใครชอบชุษุขให้ ใหญ่หยังสมบรรณ์ ๆ

๖๔ เสรีเสวยสุขแล้วเล่น พนสนท
 ภูเขศวรมณฑล ยืนเกล้า
 เสด็จคนคลศลายพล ยรยาทร
 ลลลลลลไพรเข้า สู้สิ่งวังเวียง ฯ
 ๖๕ ขอพรพรหมเศวเรือง วังสวรรค์
 วังแรกสงสารกัลป์ ก่อเกษ
 ของยืนรอรรร มิกราช
 รวเรืองสมมุติเชอ ชนควยไธสร ฯ
 ๖๖ ขอพรพินณาจวัง จรายจักร
 ขยายบานบุญรักษ ท่วนหน้า
 ของผ่านพ่านก นวโลก
 เผาเผ่าพาลเลียงหล้า โลกให้คงตรง ฯ
 ๖๗ ขอพรพระบาทเกล้า ไกพล
 ทวีเนตรสังหารสวรรค์ ใฝ่ให้
 ของยืนไธศวรรย์ ยนบง
 พระงานใจไต้ กุณนังมี ฯ

๖๘ ขอพรพามบาทไท้	ทรงธาร
พระเริ่มวังคชการ	ก่อเกล้า
ขของแผ่นภูบาล	บคิราช
สิทธิศาศิปลเร้า	รวกเพียงพระกรรม ๑
๖๙ ขอพรพินเนศร์ชัย	คิวยตร
ครองเครื่องขามรณฤช	เงือกง่า
ขของจรรโลงชค	คมโลก
แคล้วคลาศภัยพิพนล้ำ	เลิศด้วยเสวยมรมย์ ๑
๗๐ ขอพรไพโรจน์เร้า	รังสี
แสงส่องเรืองขรรณิ	ทวหน้า
ขของแผ่นภูมิ	ศิวราช
เรืองรุ่งพระยศหล้า	ชานสิ้นสากล ๑
๗๑ ขอพรตาเรกล้อม	บริพาร
รวยเรอขราชชัชวาลย์	แหม่แจ้ง
ขของจุฑาธาร	ขรรณิ
เสวยภิรมย์รักแกลัง	โลกให้พลเกษม ๑

๗๒๒ ๑ ขอพรพนันครท้าว	ไพจิตร
ทรงวิเชียรชาญชิต	แก้วนแก้ว
ขอจงจำเวญฤทธิ	จอมโลก
ราญราชไพรีแล้ว	ผ่าท้าวทุกแดน ๖
๗๓ ๑ ขอพรพ่ายฟ้าหน้มี	มารค
ธรรมาวงษ	เกี่ยวแก้ว
ขอจงยื่นขมิฐ์	แปรภาค
ไหวหวนภพทุกค้ำ	เฟื่องฟูพระคุณ ๖
๗๔ ๑ ขอพรพรณราชเรือง	แรงฤทธิ
ทรงภชงค์โพธิ์	บ้านงอ
ขอจงขรมอิศ	วาชะ
คิอสุทธาทิพยเกอ	ก่อให้พลเกษม ๖
๗๕ ๑ ขอพรเพลิงรุ่งเวิ	รฤทธิ
ชีง่านนเห็นอศุ	แผ่แผ่
ขอจงเจริญศก	ภูวนาถ
พระปรีชาญาณลี้	ส่องให้เห็นธรรม ๖

๗๖ ขอพระคุณโลกเลียง	บริบาล
๗๗ วิกษณิกวรรณสถาน	สี่ท้าว
๗๘ ขอขงขันทรงธาร	ภพโลก
๗๙ เป็นพนักไทท้าว	ทิวพนมภูวคต ๑
๘๐ ขอพระราเมศร์เหลือ	ภฏลวง
๘๑ ทรงพาหนะกายวเสนง	โง้งง้อม
๘๒ ขอขงทุกกรุงเกรง	ฤทธิราช
๘๓ ครองพิภพทั่วห้อม	เที่ยงแท้ทางธรรม ๑
๘๔ ขอพรเพญโพธิ์ไ้	วนิกา
๘๕ ภาควคคังคา	กล่าววกล้อย
๘๖ ขอขงนฤเบนทรา	ฉิปราศ
๘๗ สุขสมบุญนท้าวร้อย	กรวยเกล้าอภินันท์ ๑

